liikkui kaaren valkoisella pinnalla, johon voitiin merkitä ennakolta halutut etumaaston kohdat. Alempana on konekiväärin jäähdytysvesisäiliö, johon pumputtiin miehistötilan kaivosta putkia pitkin vettä. Aikanaan seinällä ripustetusta säiliöstä vesi johdettiin letkulla konekiväärin piippua ympäröivään vaippaan.

16. Konekiväärikammion katto

Kammion katossa ei käytetty korsun muiden osien tapaan verhouslankutusta, vaan toisiinsa hitsattuja peltilevyjä. Katosta ei siten päässyt varisemaan esim. betonia taistelun aikana konekiväärin päälle, mikä olisi aiheuttanut toimintahäiriöitä. Harmaan maalin alta näkyy punaista lyijymönjää eli ruosteenestomaalia.

17. Tähystäjän paikka konekiväärikammiossa

Konekivääriampujan vasemmalla puolella on tähystäjän paikka, josta hän pystyi neuvomaan ampujaa. Kehyksen takaa avautuu korsun ulkoseinässä näkyvä tähystysrako. Kehyksestä puuttuu luukku. Takaseinässä näkyvä putki johtaa korsun ulkoseinän tuuletussäleikköön, ja sen kautta voitiin poistaa mm. hylsyistä tullutta häkäkaasua.

18. Ilmansaanti konekiväärikammiossa

Konekiväärillä ammuttaessa muodostuu häkää, jota pyrittiin poistamaan tuulettimella oikealla näkyvän ilmanjakoventtiilin avulla. Tämän lisäksi voitiin käyttää puolinaamaria, joka jätti silmät paljaaksi. Puolinaamarin letku kiinnitettiin ilmajakajaan, joka puolestaan oli kiinni kuvassa vasemmalla näkyvässä putkessa. Ilmantuloa säädettiin puolinaamarin venttiilillä.

19. Keskeneräinen tähystyskupu

Tähystyskupuun on jäänyt asentamatta lattialuukku ja sen kehys eli kupuun mennessä tähystäjä veti luukun kiinni perässään ja seisoi sen päällä tähystämässä. Kuvussa on kannatinlaakerien ja -tappien varassa lepäävä sulkurengas, jossa on tähystysaukko ja -rako. Kuvun lattiasta nousee puheputki, joka päättyy puhetorveen. Putken toinen pää johtaa betonin sisässä konekiväärikammioon eli tähystäjä pystyi ohjaamaan konekivääriampujaa.

Salpalinjaa käsittelevää kirjallisuutta:

Reino Arimo, **Suomen linnoittamisen historia 1918–1944**, Helsinki 1981. Tutkimus, jossa Salpalinjan rakentaminen esitetään yhtenä osana itsenäisen Suomen linnoittamista, 494 s.

Arvo Tolmunen–Ilkka Länsivaara, **Salpa-asema, sodan monumentti**, Helsinki 1994, 1996, 2000, 2003. Lyhennetty kansantajuinen yleisesitys Salpalinjan rakentamisesta, 97 s.

Armi Oinonen–Arvo Tolmunen, **Matka Salpalinjalle**, 2005. Ensisijaisesti matkailuopas, joka esittelee maalinnoitusketjua historiallisena kokonaisuutena, 202 s.

Eric Björklund, **Kohti Salpalinjaa**, Helsinki 2007. Kertoo lähinnä ruotsalaisten vapaaehtoisten linnoittajien osuudesta Salpalinjan rakentamisessa, saatava myös ruotsiksi nimellä En mur mot öst, 176 s.

Jorma Hytönen/Savonlinnan maakuntamuseo, heinäkuu 2011

Salpalinjan

teräsbetoninen konekivääri- ja 20 miehen majoituskorsu numero 4 Puumalan kirkonkylässä

Salpalinja on 1 200 kilometrin mittainen puolustuslinja, joka rakennettiin vuosina 1940–1941 ja 1944 Suomen itärajan puolustamiseksi. Salpalinja on itsenäisen Suomen tähän saakka mittavin rakennustyö. Linnoitustöiden päätyttyä vuoden 1944 lopulla oli rakennettu mm. 728 teräsbetonikorsua ja 3 000 puista kenttälinnoitetta.

1. Ampumasektori

Salpalinjan asekorsut rakennettiin ampumaan sivustatulta eli ampuma-aukot eivät olleet kohti arvioitua vihollisen hyökkäyssuuntaa. Lisäksi vierekkäisten korsujen ampumasektorit leikkasivat keskenään ristiin. Vasemmalla oleva siipimuuri suojasi konekiväärin ampuma-aukkoa vihollisen tulelta. Vasemmalla näkyy konekiväärin ampuma-aukko, oikealla tähystysrako.

2. Vesinokka

Tähystysraon yläpuolelle on valettu vesi-nokka, joka esti veden valumisen korsun sisälle. Veden valumista pitkin korsun seiniä estettiin myös katolle valetulla suojabetonilla.

3. Ulkokäytävä

Korsussa on ulostyöntyvä ulkokäytävä, jonka kautta korsuun kuljetaan sisälle. Leveä ulkokäytävä toimi samalla pyörälavettisen panssarintorjuntatykin suojana. Tykin paikka on ollut korsun läheisyydessä. Ulkokäytävän suulla on ollut aikanaan kaksiosainen puusta tehty sääovi.

4. Antennin kiinnitysraudat

Ulkokäytävän seinässä on neljä tankoantennin kiinnitysrautaa. Antenni taivutettiin vulkanisoidusta kuparilangasta tai yhtenäisestä terästangosta, koska jokainen liitos heikensi kuuluvuutta. Antennin toinen pää kohosi hieman korsun katon yläpuolelle, ja toinen pää ulottui korsun ulkokäytävään, josta se on vietiin kaapelilla korsun miehistötilaan.

5. Suojabetoni ja naamiointi

Varsinaisen valun kuivuttua korsun katolle valettiin suojabetoni. Tämän korsun kattoa kiertää kynnys, joka estää veden valumista pitkin korsun seiniä. Kynnykseen on upotettu betoniteräksen pätkiä naamioverkkojen kiinnitystä varten. Katolla on myös pidempiä vesijohtoputken pätkiä, jotka on tarkoitettu naamiopuiden kiinnitystä varten.

6. Tähystyskupu

Konekiväärin ampuma-aukon vieressä olevan tähystysraon lisäksi ympäristöä voitiin tarkkailla korsun katolta teräksisen tähystyskuvun aukoista. Tämä kupu on jäänyt naamioimatta betonilla ja kivillä, ja maalaus on sodan jälkeinen. Kuvusta pystyi myös puolustamaan lähiympäristöä ampumalla korsukonepistoolilla, jossa oli pistooliperä.

7. Korsun numero ulkokäytävässä

Ulkokäytävän seinään on maalattu korsun numero. Salpalinjan korsujen numerointi ei ole yksilöllistä eli samalla numerolla voi olla useampi korsu. Tällä hetkellä korsujen numeroinnista ei ole tarkkaa tietoa. Numero on voitu antaa silloin, kun korsun paikka ja tyyppi on vahvistettu, ja sille on annettu rakentamismääräys.

8. Käsikranaatin pudotusputki sulkuhuoneessa

Jos vihollinen olisi päässyt etenemään korsun ulkokäytävään, niin se olisi voitu tuhota käsikranaatilla korsun sisältä käsin. Käsikranaatin pudotusputki on korsun ensimmäisessä osassa eli sulkuhuoneessa. Putken pää suljettiin luukulla, joka puuttuu tästä korsusta. Vasemmalla näkyy ulkokäytävään johtava oviaukko.

9. Varauloskäynti sulkuhuoneessa

Sulkuhuone oli suunniteltu taistelukaasuista puhdistautumista varten ennen miehistötilaan siirtymistä. Tilassa on myös varauloskäynti, joka ei näy korsun ulkopuolelta. Varauloskäynti suojattiin esim. teräskiskoilla, jotka voitiin nostaa pois paikoiltaan. Tämän jälkeen murrettiin tiilimuuri ja ohut korsun ulkoseinä, jotta päästiin ulos. Katosta puuttuu verhouslankutus, mutta lankkuja kannattavien lattarautojen kierretapit ovat paikoillaan. Kattoa ei kalkittu sodan aikana.

10. Kokoojakaivo sulkuhuoneessa

Sulkuhuoneen väliseinän takana on korsun kokoojakaivo, johon johdettiin kaikki korsun sisältä tulevat likavedet lattiasiilien kautta. Betoniputkilla tehty viemäröinti kulkee korsun ulkopuolelle rakennettujen tarkistuskaivojen kautta päätekaivoon ja siitä esim. läheiseen ojaan tai notkelmaan. Korsun ulkopuolella on erillinen saviputkista rakennettu salaojajärjestelmä maavesien johtamiseksi pois korsun alueelta.

11. Hella miehistötilassa

Ruoan valmistuksen lisäksi korsuhellalla voitiin lämmittää korsun eri osia. Savukanava oli puolestaan suojattu käsikranaatin pudotusta vastaan siten, että kanavan pystysuora osa jatkuu alas seinän ulkopintaan aukeavana ohjausputkena. Korsuhella voitiin korvata säästökaminalla. Miehistötilan seinät on laudoitettu sodan jälkeen.

12. Ilmanvaihtolaitteen jalusta miehistötilassa

Korsua voitiin tuulettaa koneellisesti käsikäyttöisellä tuulettimella, jonka koneosana oli separaattorin kone. Ulkoa tuleva ilma ohjattiin jakolaatikosta letkuilla tuulettimeen joko suoraan tai kaasu- ja pölykennojen kautta. Kierrätysilma voitiin lämmittää puhaltamalla se korsuhellan läpi H-kappaleen avulla. Ilma kuljetettiin putkia pitkin tarvittaviin paikkoihin ja jaettiin ilmanjakoventtiilien avulla.

13. Vesikaivo miehistötilassa

Korsussa oli joko kaivo tai sen puuttuessa 300–500 litran vesisäiliö. Kaivon syvyydestä eli veden löytymisestä riippuen kaivo tehtiin joko sementtirenkaista tai syväporauksella. Vettä tuli olla kaivon pohjalla vähintään metri. Käsipumpulla voitiin siirtää vettä putkia pitkin miehistötilan pesualtaaseen sekä jäähdytysvedeksi konekiväärikammioon tai -kupuun. Varalla oli myös nostoämpäri. Puinen kansi kyllästettiin öljyvernissalla.

14. Ase- eli konekiväärikammio

Salpalinjan tulivoima perustui pääosin konekivääreihin, jotka sijoitettiin maahan kaivettuihin konekivääripesäkkeisiin tai tällaisiin teräsbetonikorsuihin. Vuonna 1940 teräsbetonikorsuihin kehitettiin konekiväärin korsujalusta, jossa ampuja istui ja pystyi jaloillaan siirtämään konekivääriä sivusuunnassa. Käsin käytettävästä säätöpyörästä asetta siirrettiin korkeussuunnassa. Seiniin laitettiin mineraalivillasta tehtyä ääntä imeviä mattoja, jotta ammunnan äänenvoimakkuus jäi alle korvan kipurajan.

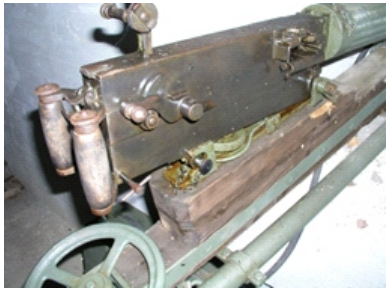

15. Maastokaari ja jäähdytysvesisäiliö

Maastokaaren paikka on konekiväärin ampuma-aukon yläpuolella seinässä. Konekiväärin jalustaan kiinnitetty osoitin